

OCHŁODA (111) sb f

Pierwsze o oraz a jasne (w tym w a 1 r. błędne znakowanie); -o- (21), -ó- (1); -o- : -ó- KochPieś (2:1).
sg N ochłoda (22). ◇ G ochłody (27). ◇ D ochłodzie (9). ◇ A ochłodę (30). ◇ I ochłodą (11). ◇
L ochłodzie (3). ◇ V ochłodo (7), ochłoda (1). ◇ pl N ochłody (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. Oziębienie, ostudzenie; zaspokojenie pragnienia; refrigerium Miech, Mącz; refrigeratio Cn (10) :
Czo iest pragnienie. (-) Iest żądanie [och]łody zimney á wilgotney, albo też ciepłey á wilgotney.
GlabGad Gv; Mącz 137a; ZE Gdańfká Flis wędrując/ [...] Stał w wsi do karczmy/ áby się ochłodził.
Ale miałto ochłody ieczne się zápalil: Bo mu Kupido młodą gołpodynią zchwálił. KochFr 134.

Zwrot: »ochłodę mieć« (1): Przeto też tam [nad morzem] lecie ludzie z Perlijey y z Medijey ochłodę
maią [refrigerium quaerant]. MiechGlab 25.

Wyrażenia przyimkowe: »dla ochłody« (1): Tu zdroj przeźroczytę wody/ Podróžnému dla
ochłody KochFr 26.

»ku ochłodzie« (2): Czemu ciało płuc iest rzadkie á iako gębka dziurkowate. (-) Aby tim więcej
wiathru mogło w łobie zachować ku ochłodzie fercza. [...] Bowie^m płucza maią się iako miech
kowałki, biorąc w się wiatr ku ochłodzie ferdeczney, zaśię on zagrżany wydechając GlabGad E.

»na ochłodę« (1): goście się tráfili do ich kłasztoru/ y gorącym frogim z drogi prągnąc wody prośili
ná ochłodę. SkarŻyw 45.

Przen (2) :

Zwrot: »mieć ochłodę« (1): SkarŻyw 4 cf Wyrażenie.

Wyrażenie: »ochłoda w upaleniu« (1): W tym imieniu IEZVS [...] będziesz miał/ ochłodę w
vpaleniu/ wćieczkę w pogonieniu/ zamek w obronieniu/ moc w osłábieniu SkarŻyw 4.

a) Ten, kto daje ochłodzenie (1) :

Wyrażenie: »w upaleniu ochłoda« (1): Bądź nam/ Pánie/ w wyprawie pomocą/ w drodze poćiechą/
w vpaleniu ochłodą LatHar 633.

2. Ulga; przen (101) :

a) Ulga w cierpieniach fizycznych; odpoczynek; rozrywka; refrigerium Vulg; recreatio, relaxatio Mącz
(29) : Mącz 67c; Wilk ácz iesth wrzód nieuléczony/ á wżákże mu ochłodę tym vczynilz/ tłuczoné
kádźidło/ rozmiészawłzy z białkiem przykláday SienLek 121v; w ten czás [dzworzanin] niechay tym
báwi páná/ czym by się wcielzyć pan mogł: áby mu nie przekázil oney ochłody/ dla kthorey odłzedł
ná pokoy. GórnDworz K8; Iż nielza miły Pánie ináčzey/ iedno áliż we krwi testámentu twego muśilz
wypuścić s tego nędznego więzyenia ten mizerny narod ludzki/ á z onego iezyorá/ w ktorym nigdy
żadney ochłody nie máłz. RejPos 101v.

ochłoda czyja (1): To iest odpoczynienie moie/ pošilcie łpracowanego/ á tho iesth ochłodá moia
Leop Is 28/12.

W połączeniach szeregowych (5): Conquiesco [...] Dobrze odpocziwam/ [...] Też ochłodę/ Roskofz
y krotochwilę mam. Mącz 341d, 186c; iż przyrodzenie ludzkie tak iest łprawione/ iż pošpolicie
po roboćie łzukamy odpoczynku/ igry/ y iákiekolwiek [!] ochłody [ut post labores quaeramus

cessationem, ludos et animorum relaxationes]/ ábo też y wolnieyfzey myśli *ModrzBaz* 11; *SkarŻyw* 258; *LatHar* 76.

W przeciwstawieniu: »robota abo praca ... ochłoda« (1): Náznaczył im y zábawę dla próżnowania/ nie iáko robotę ábo pracę/ ále iáko ochłodę. *SkarŻyw* 260.

W porównaniu (1): Iáko w przygodzie prętkimi pli łzczwána/ Prágnie ochłody łani zmordowána. A w tąż moy Boże dużá moiá licha/ W ciężkich fráfunkách łwych do ciebie wzdycha. *CzahTr* B2.

Zwroty: »ochłodę czuć« (1): Po śmierci rodziców łwych łamá dom łpráwuiać/ Iuż łie iey náprzykrzyło ochłody nieczuiać. *PaxLiz* C.

»mieć ochłodę« [*szyk zmienny*] (5): *LubPs* R6, R6v; *KwiatKsiąż* Pv; *Mącz* 341d; Do Cezáryey przyiachawłzy tem nawiętfzá miał ochłodę/ iżem czyftá wodę pił/ á chleb świeży ieść mógł. *SkarŻyw* 89.

Wyrażenia: »w (u)prágnieniu ochłoda« (3): Rófcząpił twárdá opokę wyniknęły wody/ Aby w vprágnienyu łwoim vżyli ochłody *LubPs* Yv, R6, R6v.

»woda ochłody« (1): Pan [...] ná dobrej mię páłzey pořadził: nád wodá ochłody [*super aquam refectiois Vulg Ps* 22/2] wychował mię *SkarJedn* 401.

Szeregi: »(albo) odpoczynienie a (abo) ochłoda« = *requies et refrigerium Vulg* (2): *Leop Is* 28/12; *Kłiążę pokoju*/ (álbo odpoczynienia/ ábo ochłody). *BudBib* I 404a. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»ochłoda a wesele« (1): chocia náprzećiw słábey gnułności podpory á lekarftwá łzukamy/ álbo pieczółowiwym pracam ochłody á wełela. *KwiatKsiąż* F4v.

Wyrażenie przyimkowe: »dla ochłody« (2): Abowiem żadnych gier niedozwalamy/ iedno dla ochłody á ćwiczenia. *UstPraw* B3; Tylko wždy dla ochłody/ zraz przetańcuiewá. *PaxLiz* E3v.

α *Miejsce odpoczynku* (4) : Przełłifmy przez ogień y przez wodę: y wywiodłes nas ku ochłodzie *Leop Ps* 65/12; *KochPs* 95; ielcże był Chryftus nieotworzył wrót rayłkich: y Abráhám choćiałz w ochłodzie był z Łázárzem/ wízákże wodchłáni był. *SkarŻyw* [197]; *SkarKaz* 552a.

β *Zbawienie wieczne* (3) :

W połączeniu szeregowym (1): Day mieyfce odpoczynienia/ ochłody/ y pokoju tym ktorzy przed námi z znákem wiáry pořzli *SkarKaz* 383b.

Wyrażenie: »ochłoda wieczna« [*szyk 1:1*] (2): Tám Święty Ian ciáło Boże wziáwłzy/ [...] z ciężkiego więzienia ciáłá tego po wielkich pracách y mękách ná ochłodę wieczną pořzedł. *SkarŻyw* 90; *ArtKanc* P4v.

b *Ulga w cierpieniach psychicznych, pociecha, radość; delectatio, voluptas Mącz; iucunditas, lubentia Calep; refrigerium Vulg* (72) : *MurzHist* S3; Miał też wielką chuć od Pána Bogá do duchownych y Bołkich rzeczy: mowić o nich/ czytáć/ łłucháć/ rozumieć ie/ to iego byłá potráwá y ochłodá *SkarŻyw* 372; *Calep* 567a, 614a; Mnie/ žal wnątrznóści łufzy / łmyłł trapiąc łurowie/ Chwilá/ dla vlżenia/ żadna mi nie dána/ Y we mnie/ ochłodá/ nigdy nie vznána *GrabowSet* R4v, Q3v; O Święci Anyółowie [...]. Iednayćie nam świętá/ á Pánu BOgu przyjemną modlitwá wáłzá [...] przy śmierci obronę/ y ochłodę *LatHar* 426; *WujNT Act* 3/20; CHwáłáć tobie Gołpodnie/ [...] Ześ dał

Pánnę oglądác/ [...] Ktemu iákoś wćielzną/ w iey poštáci fliczney/ Czym nas wnet nábáwiła/ ochłody niezliczney. *PaxLiz* C3.

ochłoda czego (5): Doznałem nie pożytkow/ tey łmutney síwości/ Kompáruiąc z ochłoda/ wćielzney młodości. *PaxLiz* D4v. Cf »ochłoda dusze«, »ochłoda serca«.

ochłoda w czym (2): *GórnDworz* H3; *SkarŻyw* A4v; Cnotá ozdoba możności/ Y ochłoda w doległości. *KochMRot* A2.

ochłoda w czym [= co przynosi ulgę] (5): *Mącz* 341d, 342a; Częstokroć od rzeczy fię trudnych odwodząc/ wżywoćiech y powieściách świętych ochłode fwoię y czytanie miał *SkarŻyw* 201, 383, 542.

ochłoda czyja [w tym: pron poss (6), ai pass (1), G sb (1)] (8): *SkarJedn* 105; *KochPs* 181; *SkarŻyw* 15, 201, 259; *LatHar* 674; Iużefz mi go [jedzenia i picia] każ vdać/ coby z mą ochłoda [= radością] *PaxLiz* D, C4v.

W połączeniach szeregowych (9): *MurzHist* B4v; In aliquo homine acquiescere, Rozkořz. Ochłode á krotochwilę mieć s niekim. *Mącz* 341d, 182a, 507b; *SkarJedn* 356; *SkarŻyw* 258; *KochMRot* B2v; *GrabowSet* P4; v nas w Polfcze wczás, pokoy, ochłoda, Roskořz, porządek, mieřkała y zgodá. *KlonKr* F3v.

W przeciwstawieniach: »ochłoda ... niepożytki, szkoda, trapienie« (3): *GórnTroas* 55; Miáfto ochłody/ trapienie fię mnoży/ Co ćiefzyć miáło/ to śmiertelnie trwoży. *GrabowSet* S3; *PaxLiz* D4v.

W porównaniu (1): Czeka ochłody duřá vtrapióna/ Iáko dźdzá czeka źiemiá vpalóna. *KochPs* 208.

Zwroty: »dawać ochłode« (1): Káźda thedy rzecz/ kthora ku łmiechu pobudza/ vwefela nas/ y dáie ferczu ochłode *GórnDworz* O2v.

»mieć ochłode« [szyk zmienny] (10): Tam go Biřkup pytał iefliby ktorą ochłode miał s fwego pilnego słuchania piřma S. *MurzHist* S2v, B4v; *Mącz* 190b, 341d, 448c; GDy ná Wiořnę widzimy w połu [!]/ pićkne kwiatki/ Serce ma łtąd ochłode *PaprPan* Bb4v; *SkarJedn* 356; *SkarŻyw* A4v, 201, 542.

»ochłode odnieść« (1): Naydzieřz y w tych żywoćiech máło nie wřzytkie przednieyřze hiřtorie y żywoty z Biblijey z ktorych teř wielką ochłode y pociechę odnieść mořefz. *SkarŻyw* A4v.

»ochłode przynieść (a. przynosić)« (2): Ty słowa maię być wybranym powiedane ktorzy vpádwřzy mogá źařię na drogę przyřc i wiarą powřtać/ ktorym téřz ta pociecha wielką ochłode przynoři *MurzHist* F2; *KwiatKsiąř* P4v.

»ochłode uczuć« (1): Duch twoy niech będzie ćiefzyćielem moim/ [...] Ten niech me ferce rządzí y řpráwuie/ Zá czym duřá ma ochłode vczuie. *CzahTr* B3.

Wyrażenia: »ochłoda dusze (a. ducha), duszy [D], duszna« (2:1:1): przyřzedł [...] ku takiemu vznaniu práwdy niebieřkiej a drogi żywota wiecznego/ że się téřz był/ maię łtego wielką roskořz i wefelá a ochłode duřze fwoieři na to wřzyřtek vdáł *MurzHist* B4v; *SkarJedn* 356; O iáko dzieřkował Philippowi świętemu/ iřz go przywiodł do rzeki wody żywey/ do ochłody duřzney y práwego ráiu *SkarŻyw* 384, 542.

»ochłoda serca, sercu« (2:1): *Mącz* 190b; Bąđź chwalon Pánie/ zá to coć fię zdáło/ By fię ochłoda/ mego fercá/ řtáło *GrabowSet* I; *PaxLiz* A2.

»studnica ochłody« (1): W którym Boſtwie [...] iedná ieſth ſtudnicá roſkoſzney ochłody y wſzelákiego błogoſławieńſtwa. *SarnUzn* B5.

Szeregi: »ochłoda i nadzieja« (1): w ktorego [*Mesjasza*] czekaniu wſzytka była ochłoda y nadzieią wiernych ług Bożych *SkarŻyw* 383.

»ochłoda i odpoczynienie« (1): Requies in amicitia alicuius, Ochłoda y odpoczinienie w miłości czyiey. *Mqcz* 342a.

»pociecha (a. uciecha) i (a) ochłoda« [szyk 4:2] (6): *KwiatKsiąż* P4v; *Allelor cum loquor tecum absens*, Mam poćiechę y ochłodę ſercu memu gdy twoy liſt álbo xięgi czitam. *Mqcz* 190b, 448c; ieſt ten ſmiech niemal ząwdy ſwiádkiem thego/ iżeſmy dobrej myſli. Iákoż człowiek/ ma to s przyrodzenia/ iż prágnie vciechy/ y ochłody *Górndworz* O2; *SkarŻyw* A4v; *SkarKaz* 384b.

»rozkosz i ochłoda« (1): In amici mutua benevolentia conquiescere, W zobopolney miłości przyjacielſkiej rozkoſz y ochłodę mieć *Mqcz* 341d.

»ufność i ochłoda« (1): Pomni ſlub ſwóy: toć ieſt vfnóſć/ y ochłodá moiá *KochPs* 181.

»upodobanie i ochłoda« (1): w piſmie S. wielkie vpodobanie y ochłodę ducha ſwe⁸⁰ máiąc/ onym defzdżem polewał w ſiane y buynie wſchodzące drogie y wonne ziołá pobożności zakonney. *SkarŻyw* 512.

»ochłoda, wesele« (1): Toć ieſt náſzá ochłodá/ niezmierne wcfęle/ Tkać w ty káldony ſwoie/ iádłá bárzo wiele. *PaxLiz* C4v.

Wyrażenia przyimkowe: »dla ochłody« (2): owoce/ ziołá/ powietrzne ptáſtwa/ wodne y ziemſkie zwierzętá rozmáitec dáie/ álbo dla opátrzenia potrzeby twoiey/ álbo dla ochłody twoiey *LatHar* 674.

~ *Szereg*: »dla ochłody i uciechy« (1): iż [*muzyka*] ieſt pánu bogu wdzięczna/ á iż iá on nam dał dla ochłody/ y nieiákiey vciechy w pracy/ á fráſunkach náſzych *Górndworz* H3. ~

»k(u) ochłodzie« (6): Szedł do kłáſtoru do onego [...] Oycá [...] / proſząc áby ku ochłodzie ſwey mógł nie co przy nim przemieſkác *SkarŻyw* 15; Powietrze teſz ozdobił/ rozmáitemi ptaki/ z pierzym pięknym/ z fárbami/ głófy/ y ſpiewáním roznym/ ku ochłodzie ludzkiej *SkarŻyw* 259, 258; Tę tylko ſzátkę zoſtaw wrzkomo ku ochłodzie/ Ano będzie ku wietſzýy oczóm moim ſzkodzie *Górntroas* 55; *GrabowSet* P4.

~ *Szereg*: »ku poſileniu i ochłodzie« (1): Ządamy/ powiáda/ ábychmy to [*Koncylijum Niceńskie napisane*] od ſtolice y koſcioła wáſzego [...] ku poſileniu y ochłodzie wſzytkich prawowiernych przez ty poſły ninieyſze otrzymáli. *SkarJedn* 105. ~

α) *Ten lub to, co przynosi pociechę, radość* (20) : *RejAp* 178; Nie máſz nikogo/ by chciał być ochłodą/ [...] Albo/ w vciſku/ poćiechy vſzyczył. *GrabowSet* Q3, Cv.

ochłoda czego (7): O którym [*starszym synu*] ieſt nadzieią, że moiey ſtárości Za czáſem y podporą y ochłodą będzie *CiekPotr* 11. Cf *Wyrażenia*.

ochłoda czyja [*w tym: pron poss (7), G sb (3), ai poss (1)*] (11): *WróbŻółt* 58/17; Nie máſz ſie ty o czo ſtarać Wiele tobie Bog raczył dać Ieſtſtan [!] zacznócz y vroda A prawies ludzka ochłoda *RejJóz* C7v; Sítał ſie yeſt Pan ochłodą człeká vbogyego/ A wſpomógł go w potrzebach y w vciſkoch yego *LubPs* Cv; *RejAp* 178; *SkarŻyw* A2v; Ciefzycielu wyborny/ goſćiu wdzięczny ſerc náſzych/ wdzięczna ochłodo náſza. *ArtKanc* H13; Rácźże przyiác [*te wiersze*] zá wdzięczne zaczną Woiewodá/

Sługi łwego dawnego wítawna ochłoda. *KmitaPsal kty*; Szrod mych ciężkości/ to ochłody moie/ Lez gorzkich zdroie. *GrabowSet R2*; IVż łie więcey nie fráfuy/ ma ochłodo wielka *PaxLiz E3, Dv, D3v*.

Wyrażenia: »ochłoda myśli strapionych (*a. utrapionych, a. tesznych*)« [szyk 2:1] (3): KRólewno lutnie złotéy/ y rymów poćiefznych/ Ochłodo myśli tełznych *KochPieś 39, 48, 53*.

»ochłoda serca« [szyk 2:2] (4): Witay/ witay żądáiący Iezu Chrífte wżechmogący. Ochłodo fercá náfzego *MWilkHist F2, G2v*; Iákoż ćię nie miłować/ moy truneczku święty/ [...] Podż że iuz teraz do mnie/ fercá ma ochłodo *PaxLiz Dv, D3v*.

Szeregi: »kochanie a ochłoda« (1): [*Do królowej Anny Jagiellonki*] któraś nam táki łkarb do tey korony wniołła/ łamá onych wielkich krolow Iágiełow/ y wielkiey łławy ich/ y cnot wyłokich Páńłkich/ iedyną náśládowniczką/ pámiątką/ y kochániem á ochłoda krolełtwá tego włzytkiego zołtáiąc. *SkarŻyw A2v*.

»podpora i ochłoda« (1): *CiekPotr B2 cf ochłoda czego*.

Synonimy: **2.b.** radość, wesele.

Cf **NIEOCHŁODA, OCHŁODZENIE, [ODCHŁODA]**